

Amelia Mróz

Aprzestrzenność i asynchroniczność w internecie : płaszczyzna powstawania nowego typu relacji społecznych

Pisma Humanistyczne 12, 419-441

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Amelia Mróz

Aprzestrzenność i asynchroniczność w internecie – płaszczyzna powstawania nowego typu relacji społecznych

Wprowadzenie

Na przestrzeni ostatnich lat dostrzec można zwiększający się zasięg internetu, nieustannie wzrastającą liczbę użytkowników cyberprzestrzeni oraz powiększającą się rolę ogólnoswiatowej sieci w życiu współczesnych ludzi. Nowe sposoby komunikacji, które są możliwe dzięki szczególnym właściwościom i cechom sieci oraz przenoszenie coraz większej ilości sfer życia do przestrzeni wirtualnej, bez wątpienia powodują, iż zarówno ogólnoswiatowa sieć komputerowa, jak i portale społecznościowe, stały się podłożem dla kształtowania nowego typu relacji. Wynika to z faktu, iż internet jest niewątpliwie bardzo dogodnym forum, sprzyjającym powstawaniu i zacieśnianiu więzi społecznych.

Zgromadzona literatura i dane statystyczne stały się źródłem refleksji na temat znaczenia internetu w procesie tworzenia nowych relacji społecznych oraz dały możliwość nowego, a zarazem ciekawego spojrzenia na tematykę niezwykle bliską przedstawicielom młodego pokolenia. Internet jest wykorzystywany jako platforma służąca do podtrzymywania i pielęgnowania istniejących już relacji oraz tworzenia nowych, charakteryzujących się luźniejszą strukturą, stosunków społecznych.

Obecnie sieć staje się coraz ważniejszym elementem życia codziennego jednostek, dlatego też odgrywa większą rolę w ich biografiach. Poprzez jednoczesne pełnienie różnorodnych funkcji oraz z uwagi na specyficzne cechy internetu, między innymi

takie jak aprzestrzenność i asynchroniczność, sieć staje się dogodnym środowiskiem powstawania nieznanymi i nieosiągalnymi wcześniej interakcji. Kontakty międzyludzkie nie są już ograniczone czasowo ani przestrzennie, a czynnikiem konstytuującym więzy społeczne w sieci, jest przynależność i aktywność w świecie wirtualnym. Internet zaburza tradycyjną jedność czasu i przestrzeni, tworząc komputerowe sieci społeczne, których zasięg jest niemalże nieograniczony.

Przedstawiona w artykule problematyka badawcza obejmuje swoim zasięgiem możliwie wszechstronną analizę cech internetu w kontekście podtrzymywania istniejących kontaktów i tworzenia nowych relacji. Poprzez pełnienie określonych funkcji oraz zdolności komunikacyjne cyberprzestrzeni, ogólnosiwiatowa sieć staje się areną społecznych interakcji.

Znaczenie internetu

W dobie społeczeństwa informacyjnego internet staje się coraz potężniejszym narzędziem oraz dominującym medium. Współcześnie cyberprzestrzeń jest odzwierciedleniem realnego życia jednostek, ponieważ wiele aspektów rzeczywistości społecznej z powodzeniem funkcjonuje w sieci. Tematyka wpływu przestrzeni wirtualnej na życie człowieka i jego konsekwencji jest zagadnieniem niezwykle aktualnym, pozostającym w centrum zainteresowania socjologii i innych nauk społecznych.

Sfery życia rzeczywistego zostają przenoszone do globalnej sieci komputerowej. Jak zauważa Przemysław Gulda „[...] przeniesiona zostaje praktycznie cała rzeczywistość, życie społeczne, towarzyskie, zakupy, wszelka działalność publiczna, rozrywka i wreszcie – polityka w swoich wszystkich znanych i nieznanymi wcześniej formach”¹, ale także następuje jednocześnie transpozycja w zakresie relacji społecznych. Poprzez korzystanie z różnorodnych stron internetowych, w tym także portali społecznościowych, użytkownicy tworzą swoją historię w sieci.

Aby rozważania dotyczące znaczenia internetu oraz jego cech w procesie kształtowania nowych form relacji społecznych były w pełni wartościowe i przejrzyste dla czytelnika, na początku artykułu należy przytoczyć definicję sieci. Według Bryana Pfaffenbergera, internet jest to „ogólnosiwiatowy, dynamicznie rozwijający się system powiązanych sieci komputerowych. Oferuje wiele usług, takich jak: zdalne logowanie się użytkowników, przesyłanie plików, poczta elektroniczna [...]. Każdy przyłączony do internetu komputer ma swój własny, jednoznacznie przypisany numer – adres

1 P. Gulda, *Internet w stosunkach między władzą a obywatelami*, [w:] *Media i władza*, red. P. Żuk, Warszawa 2006, s. 280.

internetowy. Dzięki temu przyłączone do internetu komputery mogą łatwo się odnajdywać w sieci i wymieniać dane. [...] internet stał się nowym, powszechnie dostępnym środkiem telekomunikacyjnym, dorównującym pod względem wszechobecności i szybkości przekazu telefonii i telewizji”². Z przytoczonej definicji można wysnuć wniosek, iż sieć stanowi kanał komunikacyjny między nadawcą przekazu a odbiorcą. Według Jana van Dijka, komunikacja „[...] to przesyłanie informacji od nadawcy do odbiorcy, gdzie ten pierwszy jest świadomy istnienia drugiego. Nacisk jest położony na przekazywanie: społeczne procesy transmitowania i wymiany informacji”³. Użytkownicy cyberprzestrzeni mogą porozumiewać się ze sobą, występując zarówno w formalnych, jak i nieformalnych rolach. Na przykład komunikacja pomiędzy konsumentami a firmami oraz pomiędzy obywatelami a władzą wymaga przyjęcia formalnej roli ze strony firm i aparatu władzy. Konsumenci i obywatele mogą anonimowo kierować przekazy do firm i aparatów władzy, natomiast instytucje, organizacje bądź stowarzyszenia muszą przyjąć rolę formalną.

Wyjątkowość internetu jako współcześnie dominującego środka przekazu polega na tym, iż skupia on funkcje wszystkich mediów, ponieważ może oddziaływać na użytkowników zarówno obrazem, dźwiękiem, słowem, animacją, jak i innymi technikami percepcji. Zdaniem J. van Dijka, „internet stał się najbardziej wielofunkcyjnym medium w historii [...] nowe media zaczynają pełnić coraz więcej funkcji: informacyjną, komunikacyjną, transakcyjną, rozrywkową, towarzyską, edukacyjną i tożsamościową”⁴. Zaletą przestrzeni wirtualnej, oprócz jednoczesnego pełnienia różnych funkcji, jest bez wątpienia wielość kanałów komunikacyjnych, ponieważ – jak pisze J. Grzenia – „chodzi o liczbę komunikatów, które w danym momencie są dostępne odbiorcy i które może on sobie przyswoić w krótkim czasie”⁵. W globalnej sieci komputerowej, która ma zasięg niemalże ogólnoswiatowy, aktywność odbiorców jest najwyższa w porównaniu do innych mediów. Powodem zaistnienia takiej sytuacji jest charakter tego medium. Internet daje możliwość dialogu między użytkownikami, użytkownikami a grupami, firmami, instytucjami itd. Globalna sieć komputerowa jest medium interaktywnym, czyli umożliwia zwrotne, wzajemne komunikowanie się oraz przemienność ról nadawcy i odbiorcy⁶.

Poprzez wielofunkcyjność cyberprzestrzeni, interaktywność i aprzestrzenność

2 J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2008, s. 19-20.

3 J. van Dijk, *Spoleczne aspekty nowych mediów*, Warszawa 2010, s. 277.

4 Ibidem, s. 286.

5 J. Grzenia, op. cit., s. 57.

6 Ibidem, s. 24.

tego medium oraz bez mała globalny zasięg, stało się ono nośnikiem mediów społecznościowych. W społeczeństwie informacyjnym granica między życiem rzeczywistym a wirtualnym zaciera się, ludzie sami przenoszą swoje życie do sieci internetowej. Miejscem spotkań towarzyskich w internecie stały się między innymi media społecznościowe, które pełnią wiele funkcji, w tym także najważniejszą – komunikacyjną. Poprzez ich interaktywny charakter i bardzo wysoką aktywność użytkowników stały się również dogodnym miejscem dla podtrzymywania istniejących już relacji społecznych, ale także platformą powstawania nowych, bardziej luźnych więzów społecznych.

Kilka słów o wirtualnych społecznościach

W dobie nowoczesności w centrum zainteresowania socjologii, jak również pozostałych nauk społecznych, pojawiła się kwestia fenomenu wirtualnych społeczności. Świat, w którym rządzi konsumpcjonizm, wieczna pogoń za karierą i nieustający brak czasu, stał się idealnym środowiskiem dla powstania nowego typu relacji międzyludzkich. Obecnie interakcje między ludźmi odbywają się już nie tylko bezpośrednio (za pomocą metody *face-to-face*), ale wiele form komunikacji przeniosło się do internetu. Howard Rheingold twierdzi, „że kiedy »wystarczająca liczba ludzi« utrzymuje relacje w wirtualnej rzeczywistości z »odpowiednim poczuciem« i »wystarczająco długo«, powstają wirtualne społeczności, do których droga prowadzi wyłącznie poprzez komputerowy ekran”⁷. Obecna technologia umożliwia użytkowanie internetu niemal wszędzie za pomocą bezprzewodowej sieci Wi-Fi, dzięki czemu korzystanie z cyberprzestrzeni, w tym z mediów społecznościowych, oraz udział w wirtualnych społecznościach jest w niektórych częściach świata praktycznie nieograniczony.

W sieci można się porozumiewać za pomocą różnych kanałów przekazu. Najbardziej popularną i najstarszą formą komunikacji w sieci jest IRC – *Internet Really Chat*, który proponuje rozmowę tylko i wyłącznie za pomocą tekstu. Nowocześniejsze formy uzupełniają podstawowy IRC o ilustracje, obrazy, dźwięki. Wraz z rozwojem technologii, ale także zapotrzebowania wśród odbiorców, stworzono komunikatory umożliwiające tzw. pogawędki internetowe, aż w końcu wprowadzono media społecznościowe⁸. Portale społecznościowe od pozostałych form komunikacji w internecie różnią się tym, iż tak naprawdę jednocześnie łączą funkcje wszystkich innych kana-

7 J. Slevin, *Internet i formy związków ludzkich*, [w:] *Socjologia codzienności*, red. P. Sztompka, M. Boguni-Borowska, Kraków 2008, s. 594.

8 J. Grzenia, op. cit., s. 32.

łów przekazu. Same media społecznościowe mogą być także heterogeniczne pod różnymi względami, między innymi pod kątem anonimowości *versus* ujawniania swojej prawdziwej tożsamości. Jednak największym fenomenem tych mediów jest fakt, iż jeden kanał przekazu może jednocześnie pełnić wiele funkcji (komunikacyjną, informacyjną, towarzyską itd.).

Media społecznościowe od paru lat święcą triumfy na całym świecie. Według portalu socialmedia.pl, „społeczne media (ang. *social media*) to kanały komunikacyjne umożliwiające interakcję między internautami za pomocą technologii, takich jak: blogi, fora, grupy dyskusyjne [...] itd.”⁹. Z przytoczonej definicji wyłaniają się podstawowe cechy portali. Najważniejszą z nich jest interaktywność, która przyjmuje formę komunikacji w postaci wzajemnego oddziaływania na użytkowników portali. Dwustronny dialog jest możliwy poprzez najnowsze technologie, których obsługa nie wymaga specjalistycznych kwalifikacji, dlatego też niemal każdy może bez większych trudności korzystać z mediów społecznościowych. Różnorodność kanałów przekazu oferowanych przez portale jest na tyle duża, iż każdy użytkownik znajdzie idealny dla siebie środek komunikacji w zależności od celu interakcji.

Portale społecznościowe są również fenomenem ze względu na swój zasięg, który jest prawie że globalny, jednak wciąż istnieją ograniczenia w dostępie do ogólnej sieci komputerowej w Polsce i na świecie, spowodowane czynnikami techniczno-ekonomicznymi. Pokonując owe bariery, można nawiązać znajomość z człowiekiem z drugiego końca świata, dzielić się swoimi poglądami, zainteresowaniami, a także prowadzić zwykłe rozmowy.

Cechy i zdolności komunikacyjne internetu oraz *social media*

Czynnikiem powodującym nieustannie rosnącą popularność internetu oraz portali społecznościowych jest bez wątpienia aprzestrzenność tych mediów. Jak pisze Magdalena Szpunar, „członkowie wspólnot wirtualnych twierdzą, iż sieci komputerowe stanowią pewien rodzaj sieci społecznych, pokonujących wielkie dystanse przestrzenne, a komunikacja komputerowa podtrzymuje więzi społeczne poprzez wiadomości elektroniczne (e-mail), grupy dyskusyjne, usenet (system dostarczania i zwielokrotniania nowin zamieszczanych na listach dyskusyjnych w sieci internet), IRC, dostarczając poczucia przynależności”¹⁰. Aprzestrzenność mediów społeczno-

9 M. Barciński, *Social media blog*, <http://socialmedia.pl/tag/spoleczne-media-definicja/>, (24.11.2014).

10 M. Szpunar, *Spoleczności wirtualne- realne kontakty w wirtualnym świecie*, [w:] *Spoleczeństwo informacyjne. Aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, red. L. H. Haber, M. Niezgodą, Kraków 2006, s. 163.

ściowych oraz całej cyberprzestrzeni jest ich zaletą, ponieważ dzięki tej cesze wirtualne społeczności mają moc zrzeszania, integrowania ludzi z różnych regionów kraju bądź świata w określonym celu, co również dostrzega M. Szpunar, pisząc „[...] interakcje nie są ograniczone geograficznie czy też terytorialnie”¹¹. Dzięki tej szczególnej właściwości internetu, cyberprzestrzeń stała się płaszczyzną powstawania nowego typu relacji, czego dowodem jest nieustannie wzrastająca liczba i popularność portali społecznościowych.

Kolejną bardzo istotną cechą internetu jest asynchroniczność sieci. Oznacza to, iż interakcje pomiędzy użytkownikami nie muszą odbywać się w określonym czasie rzeczywistym i w ściśle określonym miejscu. Wielokrotnie komunikacja obejmuje opóźnienie przesyłanych danych, postów, komunikatów, oczywiście z wyjątkiem sesji on-line i czatów. Powoduje to możliwość porozumiewania się pomiędzy użytkownikami z różnych części świata bez większych trudności. Interakcje w internecie różnią się tym od kontaktów ze świata realnego, iż relacje trwające w cyberprzestrzeni nie są ograniczane czasowo, a czynnikiem decydującym o powstawaniu stosunków społecznych jest przynależność do sieci. Interakcje pomiędzy internautami mogą trwać i być odtwarzane za każdym razem, kiedy użytkownicy są zalogowani oraz wyrażą chęć podjęcia rozmowy. Dzięki takim cechom internetu jak aprzestrzenność i asynchroniczność przełamywane są dotychczasowe bariery terytorialne i czasowe, które niegdyś stanowiły czynnik warunkujący powstanie interakcji.

Analizując fenomen społeczności wirtualnych, warto odwołać się do pojęcia odalenia czasowo-przestrzennego, którego używa Anthony Giddens do opisu stopniowego rozszerzenia się społecznego wymiaru czasu i przestrzeni. W społeczeństwach tradycyjnych wzajemne relacje społeczne opierały się na bezpośrednich kontaktach, natomiast w dobie nowoczesności mamy do czynienia z nieustannym poszerzaniem się zasięgu czasowo-przestrzennego¹². Idąc tropem znanego socjologa, można wysnuć wniosek, iż cyberprzestrzeń stała się platformą powstawania relacji, które niegdyś były nieosiągalne, ponieważ ograniczały je czynniki przestrzenne i czasowe. W społeczeństwie sieci, w którym dominującą rolę odgrywają nowe media, w tym internet, zmieniła się istota więzi społecznych. Otóż są one coraz mniej uwarunkowane przestrzennie a, ludzie, którzy się nie znają i mieszkają w różnych częściach świata, mogą nawiązać relację. Czy będzie to krótkotrwała znajomość, czy dłuższa relacja zależy od internautów. Jednak nie to jest istotne, istotny jest fakt, iż możliwość nawiązania takiego stosunku społecznego w ogóle istnieje.

11 Ibidem, s. 164.

12 J. van Dijk, op. cit., s. 221.

Następnymi ważnymi właściwościami charakteryzującymi internet oraz *social media*, wyróżnionymi przez M. Szpunar, są: acielesność, astygmatyczność oraz anonimowość. Acielesność dotyczy faktu, iż podczas komunikowania się za pomocą cyberprzestrzeni najważniejszą rolę odgrywa tekst. Mimika, gesty, komunikacja niewerbalna znajdują się zdecydowanie na drugim planie, jednak powstanie tzw. emotikonów, czyli specjalnych znaków wyrażających określone emocje, wnosi do wirtualnego wymiaru rzeczywiste odczucia.

Pojęcie astygmatyczności w wirtualnych społecznościach odnosi się do zanikania zjawiska naznaczania oraz stygmatyzacji internautów. Cechy, które w rzeczywistym świecie mogą być powodem dyskryminacji, w wirtualnym świecie nie mają znaczenia, ponieważ w internecie najważniejszą rolę odgrywa tekst, a nie cechy użytkowników.

Powyżej opisanemu zjawisku sprzyja ostatnia właściwość internetu i mediów społecznościowych, jaką jest anonimowość. W globalnej sieci komputerowej użytkownicy mogą zachować do pewnego stopnia względną anonimowość dzięki temu, iż cyberprzestrzeń oraz komunikatory społecznościowe są aprzeźrzenne, asynchroniczne, acielesne oraz astygmatyczne¹³.

Internet oraz *social media* stają się w ostatnich latach coraz bardziej wpływowymi i dominującymi narzędziami komunikacji. Wielość portali świadczy o coraz większym zapotrzebowaniu na takie serwisy, ale również o popularności fenomenu portali społecznościowych. W obecnych czasach coraz więcej płaszczyzn życia przenoszonych jest do internetu, natomiast – jak zauważa M. Szpunar – należy pamiętać, że w przypadku interakcji pomiędzy użytkownikami *social media* „po jednej i po drugiej stronie łączy komunikuje się żywa, prawdziwa fizycznie istota”¹⁴.

Internet oraz portale społecznościowe ze względu na swoją aprzeźrzenność, asynchroniczność, acielesność, astygmatyczność i anonimowość oraz swój zasięg ułatwiają komunikację pomiędzy jednostkami, dlatego też przestrzeń wirtualna jest wykorzystywana jako platforma służąca do podtrzymywania i pielęgnowania istniejących już relacji oraz tworzenia nowych stosunków społecznych.

Do bardzo ważnych społecznych aspektów internetu oraz portali społecznościowych, należą wyróżnione przez J. van Dijka zdolności komunikacyjne. Pojęcie to można określić jako pewnego rodzaju możliwości i ograniczenia, których nie powinno się ominąć, definiując określone medium. Termin ten łączy zarówno cechy obiektywne, jak i subiektywne, proponując podejście zintegrowane. Dzięki dziewięciu zdolnościom komunikacyjnym, tj. szybkości, zasięgowi, pojemności, wierności,

13 Ibidem s. 164.

14 M. Szpunar, op. cit., s. 158.

selektywności, interaktywności, obfitości bodźców, złożoności oraz ochronie prywatności, można zdefiniować i porównywać stare i nowe media¹⁵. Komunikacja internetowa w porównaniu do tradycyjnej rozmowy *face-to-face* wyróżnia się szybkością przekazywania i transferowania informacji oraz wyższym zasięgiem. Także pojemność oraz wierność przekazu jest wysoka, ponieważ interakcje możliwe za pomocą portali, a szerzej ogólnościwiatowej sieci, są archiwizowane oraz cechują się względną dokładnością. Ponadto komunikacja internetowa w porównaniu do tradycyjnej jest znacznie bardziej selektywna i wybiórcza.

Kolejną cechą wyróżnioną przez autora jest interaktywność, która plasuje się na średnim poziomie, ponieważ interaktywność komunikacji bezpośredniej jest najwyższa. Także obfitość bodźców jako zdolność komunikacyjna charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem podczas bezpośrednich interakcji, a nowe media, takie jak internet, cechują się średnim poziomem wielości bodźców. Kolejną właściwością, która posiada niski poziom podczas interakcji internetowych, jest złożoność komunikacji. Owszem w przestrzeni wirtualnej użytkownicy nawiązują znajomości, prowadzą rozmowy, ale ich relacje przeważnie są fragmentaryczne oraz tymczasowe, dlatego też komunikacja internetowa charakteryzuje się niskim poziomem złożoności.

Ostatnią ze zdolności komunikacyjnych, wyróżnionych przez J. van Dijka, jest ochrona prywatności, która także odznacza się średnim poziomem. Dzieje się tak, ponieważ w internecie wszystkie działania pozostawiają ślad. Każdy przypadek korzystania z sieci, przeglądania stron, użycia mediów społecznościowych, ale także innych narzędzi internetowych, jest na bieżąco rejestrowany¹⁶.

Dzięki przedstawionej charakterystyce dziewięciu zdolności komunikacyjnych nowych mediów można bez wątpienia powiedzieć, iż internet jest różnorodnym narzędziem komunikacyjnym. W większości aspektów reprezentuje bardzo wysoki poziom zdolności komunikacyjnych, tj. w zakresie szybkości, zasięgu, pojemności, wierności i selektywności, dzięki czemu jest idealną platformą interakcji pomiędzy internautami. Pozostałe zdolności charakteryzują się średnim poziomem tj. interaktywność, złożoność, obfitość bodźców oraz ochrona prywatności, jednak nie zmienia to faktu, iż przestrzeń wirtualna jest doskonałym kanałem komunikacji nowych mediów.

Reasumując, komunikacyjna rola internetu w dobie społeczeństwa informacyjnego polega na możliwości kontaktowania się z innymi użytkownikami w celu przekazania, udostępnienia lub rozpowszechnienia wiadomości. Z tej funkcji korzystają zarówno przeciętni użytkownicy sieci, firmy, organizacje, a nawet instytucje.

15 J. van Dijk, op. cit., s. 25-27.

16 Ibidem, s. 28-30.

Jak zauważa Yochai Benkler, środowisko informacyjne umożliwia „na płaszczyźnie zarówno technologii, jak i zwyczaju społecznego powstanie platform aktywnej współpracy grupowej, w których najważniejszą rolę odgrywa użytkownik i które są charakterystyczne dla usieciowionej gospodarki informacyjnej”¹⁷. Przestrzeń wirtualna ułatwia komunikację między ludźmi oraz umożliwia nawiązywanie relacji społecznych, dlatego też coraz częściej zwraca się uwagę na możliwości, jakie dają *social media*, które są określane mianem społeczności wirtualnych.

Kontakty i więzi społeczne w Internecie

Użytkownicy globalnej sieci komputerowej logują się do internetu z różnych powodów. Przestrzeń wirtualna jest wykorzystywana w celach rozrywkowych, może stanowić źródło informacji o bieżących wydarzeniach, ale jest także stosowana w celach społecznych, dlatego tak ważne jest dostrzeżenie faktu, iż komunikacja za pomocą internetu nie dotyczy tylko i wyłącznie znajomości zawieranych w globalnej sieci internetowej. Według M. Szpunar, „[...] mamy do czynienia z trzema rodzajami kontaktów: 1. kontakty zawarte w środowisku wirtualnym i tam trwające, 2. kontakty zawarte w środowisku wirtualnym, ale wykraczające poza rzeczywistość wirtualną (np. spotkania *face-to-face*), 3. kontakty zawarte w środowisku realnym („realu”), dla których środowisko wirtualne jest tylko platformą komunikacyjną (np. formalna e-mailowa komunikacja biznesowa)”¹⁸. Sieć stanowi arenę społecznych interakcji pomiędzy internautami.

Użytkownicy cyberprzestrzeni wykorzystują internet zarówno do zawierania kontaktów, jak i do podtrzymywania relacji lub stosują przestrzeń wirtualną jako kanał komunikacji. Jak zauważa Barry Wellman, „internet zamiast izolować, rozszerza zakres kontaktów z realnego świata, łącząc ludzi w zindywidualizowane, elastyczne sieci społeczne. Komunikacja on-line czy też e-mailowa, poprzez komunikatory, pokoje rozmów (czaty) nie staje się zagrożeniem dla kontaktów twarzą w twarz, lecz jest dodatkowym źródłem kontaktów”¹⁹. Internetowa aktywność stanowi tak naprawdę uzupełnienie realnych kontaktów. Owszem, ludzie w sieci nawiązują nowe znajomości, jednak nie powodują one izolacji od świata realnego, wręcz przeciwnie. Komputerowe sieci społeczne przyczyniają się do rozszerzania stosunków społecznych, nie są alternatywą, a uzupełnieniem realnych kontaktów. „Internet i wirtualna

17 Y. Benkler, *Bogactwo sieci, jak produkcja społeczna zmienia rynki i wolność*, Warszawa 2008, s. 371.

18 Ibidem, s. 159.

19 M. Szpunar, op. cit., s. 163-164.

rzeczywistość sprawiają, że otwarta jest możliwość powstawania nowych rodzajów interaktywności²⁰, ponieważ nigdy wcześniej nie istniało takie medium, które oferowałoby dwustronną komunikację.

Ponadto, wymiar przestrzenny i czasowy w cyberprzestrzeni coraz bardziej traci na znaczeniu, dlatego internauci mogą tworzyć relacje i takie formy związków, które nie byłyby możliwe w świecie realnym. Mam tutaj na myśli zawieranie znajomości między osobami mieszkającymi w różnych częściach świata lub mobilizację obywateli i aktywność nowych ruchów społecznych w imię idei, mimo tego, iż osoby zrzeszające się wokół wspólnej sprawy, nie znają się osobiście. Oczywiście taka forma solidarności jest możliwa w świecie materialnym, ale bez wątplenia internet jest platformą ułatwiającą zrzeszanie się ludzi oraz sieć stanowi szybki i wygodny kanał komunikacji. H. Rheingold opisuje społeczności wirtualne „jako samodefiniujące się sieci interaktywnej komunikacji zorganizowane wokół poszczególnych zainteresowań lub celów”²¹.

Wirtualne wspólnoty konstytuują się z różnych powodów, może to być chęć nawiązania nowej relacji, chęć podtrzymywania kontaktów istniejących już w świecie realnym lub próba mobilizacji obywateli, internautów dzielących wspólną ideę. Nowe ruchy społeczne, których podstawą nie jest sytuacja ekonomiczno-polityczna, a podłoże kulturowe, coraz częściej wykorzystują *social media* jako narzędzie walki w imię obrony podstawowych praw. Zgodnie z opinią Ryszarda Kluszczyńskiego, „fundamentem społeczeństwa nowoczesnego są technologie informacyjne, w tym internet, który umożliwia uczestnikom czynną komunikację, co skutkuje kształtowaniem aktywnych postaw i zachowań społecznych. Nowe media sprzyjają zatem procesom powstawania społeczeństwa obywatelskiego”²². Jak widać, postęp w dziedzinie informatyki powoduje zmiany w strukturze i rzeczywistości społecznej.

Kontakty nawiązywane w sieci charakteryzują się nie tylko aprzestrzennością i asynchronicznością; bardzo istotnym faktem jest także ich budowa, która nie przybiera klasycznej formy, a interakcje między jednostkami odbywają się w poprzek dotychczas istniejącej struktury. Pozycja społeczna oraz przynależność klasowa w internecie nie posiada tak ważnego znaczenia jak w świecie realnym, robotnik może stać się wirtualnym partnerem rozmów dla profesora akademickiego.

Analizując więzi wirtualne, należy odnieść się do klasycznego terminu więzi społecznej. W socjologii istnieje wiele definicji tego pojęcia, jednak chciałabym się od-

20 J. van Dijk, op. cit., s. 35.

21 J. Slevin, op. cit., s. 594.

22 R. W. Kluszczyński, *Spółczesność informacyjna cyberkultura, sztuka, multimedialność*, Kraków 2001, s. 27.

nieść do rozumienia więzi jako spójności grupy, którą spaja silna więź²³. Posługując się tym terminem, mam na myśli stwierdzenie, na ile grupa jest zwarta wewnętrznie i trzyma się razem. Aby lepiej zilustrować tę definicję, należy odwołać się również do typologii Roberta Mertona dotyczącej spójności grupy. Otóż spójność może być kreowana zarówno kulturowo, poprzez internalizację takiego samego systemu aksjono-normatywnego, jak i organizacyjnie – poprzez realizację celów indywidualnych i grupowych, czy strukturalnie – wynikająca z przeciwstawiania grup własnych grupom obcym²⁴. Z przytoczonego podziału wyłaniają się podstawowe kryteria warunkujące powstanie więzi społecznej. Członkowie wspólnot, którzy identyfikują się z daną grupą jako własną, muszą podzielać wspólny system norm i wartości oraz dążyć do realizacji zamierzonych celów. Ponadto więź może być ujmowana w socjologii jako organizacja grupy lub jako czynnik tworzący grupę²⁵. Niemniej jednak, z przytoczonych definicji wyłania się wspólna cecha, wskazująca na to, iż więź dotyczy relacji pomiędzy jednostkami i odnosi się do poczucia przynależności w ramach większej struktury, jaką jest grupa społeczna.

Interakcje, jak również więzi społeczne trwające w cyberprzestrzeni, różnią się od relacji nawiązywanych w świecie rzeczywistym. Przede wszystkim kontakty w sieci są w mniejszym stopniu ograniczane czasowo i przestrzennie. „Internet daje możliwość nawiązywania relacji z osobami odległymi nie tylko geograficznie, ale także społecznie, psychicznie, etc. [...] W rzeczywistości wirtualnej nie jest istotny wiek, wykształcenie, zawód, wygląd, zamożność, poglądy czy inne elementy łączące ludzi w realu”²⁶. Gwoli przypomnienia, struktura interakcji w internecie nie przebiega w tradycyjny sposób, tj. pionowo. Przeciwnie – stosunki społeczne mogą się krzyżować i sieć powiązań pomiędzy jednostkami, w tym przypadku między internautami, może przebiegać w poprzek. Taka sytuacja jest spowodowana asynchronicznością i aprzeźrzennością cyberprzestrzeni oraz względną anonimowością użytkowników sieci.

Internet oraz portale społecznościowe za względu na fakt, iż są narzędziami komunikacyjnymi pełnią szereg różnorodnych funkcji. Jedną z najważniejszych jest bez wątpienia funkcja społeczna. Funkcję tę można zdefiniować jako mechanizm wzmacniania więzów społecznych, podtrzymywania kontaktów z innymi użytkownikami oraz zacieśniania sieci społecznych. Na podstawie zgromadzonej literatury można

23 B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003, s. 192.

24 R. Merton, *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa 2002, s. 366.

25 B. Przywara, *Więzi społeczne w rzeczywistości wirtualnej*, [w:] *Spółczesność informacyjna. Aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, red. L. H. Haber, M. Niezgodna, Kraków 2006, s. 169.

26 *Ibidem*, s. 174.

stwierdzić, iż portale społecznościowe i nowe media zastępują środki masowego przekazu, a zdolności komunikacyjne *social media* oprócz tego, że zapewniają nowy wymiar zacieśniania istniejących już stosunków społecznych, dają także możliwości tworzenia luźniejszych i bardziej płynnych więzów społecznych²⁷.

Internauci logując się do sieci, chcą wykorzystywać przestrzeń wirtualną w konkretnym celu. Niektórzy użytkownicy traktują sieć jako komunikator rozmów z osobami, które już znają, inni korzystają z portali społecznościowych, aby nawiązać nowe relacje. Warto zauważyć, iż ciągle rosnąca popularność *social media*, jest dowodem potwierdzającym tezę, iż ludzie potrzebują bliskości także w sieci. Co ciekawe, portale są w zdecydowanej mierze wykorzystywane do podtrzymywania istniejących już relacji społecznych. Jak zauważa Robin Hamman, „sposób komunikowania się ludzi nie ma znaczenia dla ich relacji wzajemnych; istotne jest poczucie związku. Świat rzeczywisty i wirtualny przenikają się niejako”²⁸. Internet pomaga wzmożonej intensyfikacji stosunków społecznych, jednak nie zagraża relacjom w świecie materialnym. Takie relacje będą dwutorowo i wzajemnie się dopełniają. Można powiedzieć, iż interakcje w sieci są przedłużeniem relacji off-line, ponieważ „ludzie odczuwają potrzebę podwójnej wspólnotowości – wirtualnej i realnej”²⁹.

Jak wspomniano wcześniej, w globalnej sieci internetowej można dostrzec trzy typy kontaktów. Chodzi tu o znajomości zawiązywane bądź podtrzymywane w internecie, które pełnią funkcję społeczną dla użytkowników sieci i nie są dysfunkcyjne dla realnych więzi społecznych. Według Y. Benklera, „Internet umożliwia powstanie nowych relacji, które odgrywają znaczącą rolę w życiu ich uczestników i które mają swoje źródło w łączności sieciowej. Z większości badań wynika jednak [...], że te nowe stosunki sieciowe rozwijają się obok, a nie zamiast fizycznych, osobistych wzajemnych relacji w społeczności oraz rodzinie, które – jak się okazuje – mają się znakomicie”³⁰. Globalna sieć komputerowa stała się platformą do wytworzenia się nowego rodzaju relacji społecznych. Nie zagrażają one bezpośrednim interakcjom, wprost przeciwnie – często portale społecznościowe i komunikatory internetowe stają się uzupełnieniem dla relacji zawiązanych w rzeczywistości. Przykładem ilustrującym tezę o tym, iż internet nie zagraża tak znacząco relacjom międzyludzkim jest raport Instytutu Badań Ilościowych nad Społeczeństwem przy Stanford University z 2010 roku, który wskazuje, że wizja niekorzystnego wpływu internetu nie jest aż tak dramatyczna. Zaledwie

27 Y. Bekler op. cit., s. 371.

28 Cyt. za: B. Przywara op. cit., s. 175.

29 Ibidem.

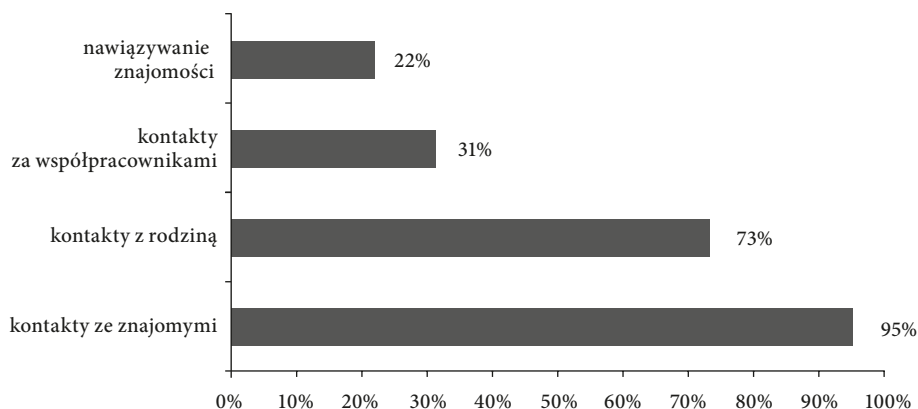
30 Y. Benkler op. cit., s. 372.

8% badanych zadeklarowało, że poprzez użytkowanie internetu spędza mniej czasu z rodziną, 6% spędza go więcej, a 86% respondentów odpowiedziało, że korzystanie z internetu nie wpływa na ilość czasu poświęcanego bliskim³¹.

Na podstawie przytoczonych wyników badań można stwierdzić, że internet nie ma dużego wpływu na rodzaj i jakość relacji w życiu rzeczywistym. Ponadto, wyniki zaprezentowane w raporcie *Pew Internet and Daily Life Project* z 2014 roku, potwierdzają tezę o dopełnianiu się relacji on-line i off-line. Według badania aż 79% respondentów korzysta z internetu, aby porozumiewać się z rodziną i przyjaciółmi, a 26% po to, żeby nawiązywać nowe kontakty. Wyniki te wskazują na fakt, iż w zdecydowanej mierze internauci korzystają z sieci, aby pielęgnować relacje już istniejące. Podsumowując, ludzie tworzą interakcje w przestrzeni wirtualnej na takich samych zasadach jak w świecie realnym, większość czasu poświęcają na kontakty z najbliższymi, tj. z rodziną i przyjaciółmi oraz znacznie mniejszą ilość czasu przeznaczają na zawieranie nowych znajomości.

Zaprezentowany poniżej wykres 1. przedstawiający dane raportu *Mobilność 2010. Raport o wpływie Internetu mobilnego na życie Polaków* wskazuje również, iż internet nie zagraża więzom społecznym i jest wykorzystywany w celach społecznych. Co więcej, cyberprzestrzeń ułatwia zacieśnianie sieci społecznych oraz powstawanie nowych relacji.

Wykres 1. Sposoby wykorzystywania internetu w celach społecznych.



Źródło: *Mobilność 2010. Raport o wpływie Internetu mobilnego na życie Polaków*, http://kobiety.nazwa.pl/Raport_Mobilnosc2010.pdf, s. 24, (24.11.2014).

31 Ibidem, s. 374.

Wykres 1. dowodzi, iż respondenci używają internetu w zakresie funkcji komunikacyjnej, w celu podtrzymywania bądź nawiązywania relacji międzyludzkich. 95% respondentów używa globalnej sieci komputerowej do podtrzymywania kontaktów ze znajomymi, 73% – kontaktów z rodziną, 31% – kontaktów ze współpracownikami, a 22% respondentów do nawiązywania nowych znajomości. Wyniki badania pokazują raczej pozytywny obraz wpływu internetu, który nie przyczynia się do osłabienia więzi i kontaktów międzyludzkich, a sieć staje się nie tylko komunikatorem rozmów z osobami, które poznało się już wcześniej, umożliwia także zawieranie nowych relacji społecznych.

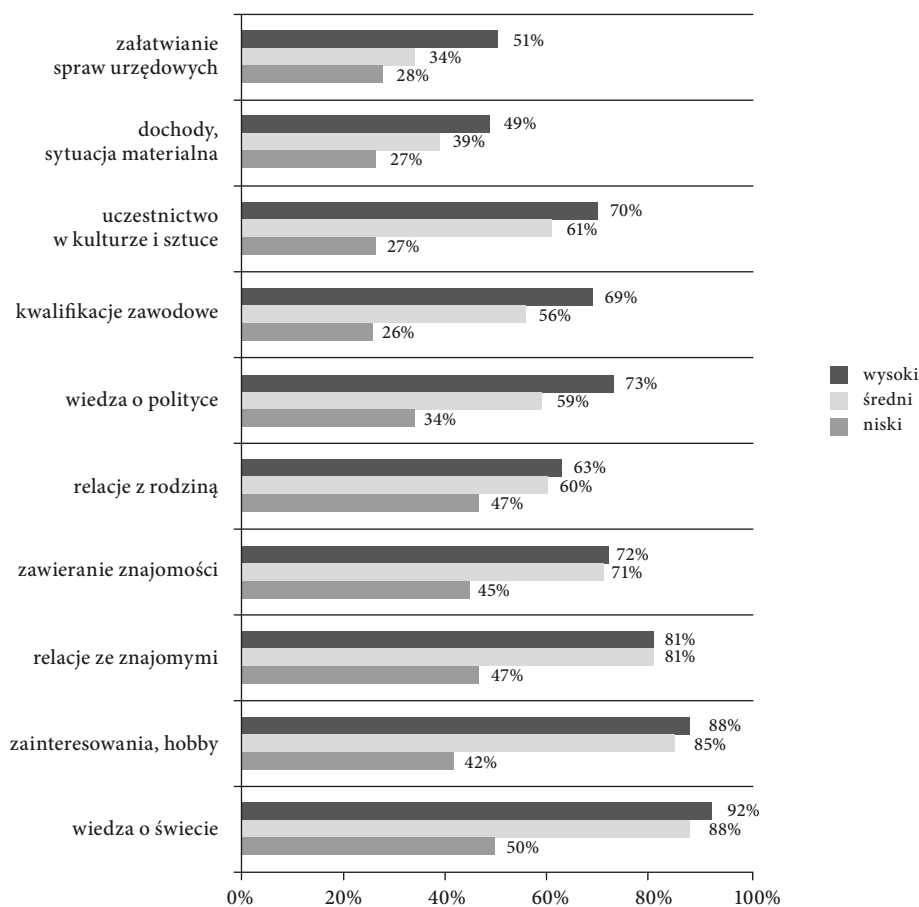
Portale społecznościowe, które stały się miejscem spotkań towarzyskich w internecie, zdecydowanie pełnią funkcję społeczną dla użytkowników. Za pomocą *social media* można zawierać nowe znajomości, jednak najczęściej dotyczą one relacji zawieranych w rzeczywistości. Dzięki mediom społecznościowym podtrzymywanie więzi i zacieśnianie sieci społecznych jest ułatwione. Także respondenci w badaniu *Mobilność 2010. Raport o wpływie Internetu mobilnego na życie Polaków* dostrzegają rolę mediów społecznościowych jako narzędzi służących do komunikowania się z innymi użytkownikami. Prawie 60% badanych wskazuje, iż portale społecznościowe służą podtrzymywaniu relacji z innymi osobami, a 41% respondentów dostrzega wpływ internetu na jakość życia w sferze społecznej, podkreślając zwiększającą się liczbę kontaktów prywatnych i służbowych oraz zwiększający się czas poświęcany serwisom społecznościowym³².

W raporcie *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach 2013* zbadano wpływ internetu na różne aspekty życia respondentów. Wykres 2. pokazuje, iż zdecydowana większość badanych uważa, że ogólnosiwiatowa sieć ma pozytywny wpływ na: wiedzę – 76,6% (uśrednione wyniki wskazań trzech grup respondentów różniących się poziomem umiejętności komputerowych), zainteresowania – 71,6%, relacje ze znajomymi – 69,6%, zawieranie znajomości – 62,6%. Co ciekawe, internauci pozytywnie oceniają rolę internetu w nawiązywaniu nowych znajomości, nie wartościując tego zjawiska negatywnie. Nieco niżej znajdują się relacje z rodziną, tj. 56,6% wskazań, czyli o 6 punktów procentowych mniej. Może to być uwarunkowane m.in. zróżnicowanym poziomem umiejętności korzystania z internetu wśród całej populacji. Osoby starsze zazwyczaj posiadają mniejsze kompetencje komputerowe, dlatego też kontakty rodzinny z tym pokoleniem są bardziej prawdopodobne w świecie realnym, niż wirtualnym. Natomiast ludzie młodzi i osoby w średnim wieku, którzy dysponują w większości

32 K. Krejtz, P. Kolendra, A. Kuberacka, *Mobilność 2010. Raport o wpływie Internetu mobilnego na życie Polaków*, http://kobiety.nazwa.pl/Raport_Mobilnosc2010.pdf, s. 24, (11.11.2014).

wysokimi kompetencjami internetowymi chętniej wybierają ten sposób komunikacji, nie pomijając przy tym tradycyjnych form kontaktów z bliskimi.

Wykres 2. Pozytywna (lub raczej pozytywna) ocena wpływu internetu na różne aspekty życia internautów w zależności od umiejętności internetowych.



Źródło: *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach 2013*, <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/09/Spoleczenstwo-informacyjne-w-liczbach-2013.pdf>, s. 33, (24.11.2014).

Z zaprezentowanych danych wynika, iż osoby, które posiadają wysoki wskaźnik umiejętności internetowych zdecydowanie bardziej pozytywnie postrzegają dobrodziejstwa internetu. Zapewne jest to spowodowane tym, iż ci respondenci wiedzą jak korzystać z sieci, co ona oferuje i w jaki sposób ułatwia życie. Osoby mające niższe kompetencje komputerowe charakteryzują się – co wydaje się być oczywiste – mniej

szym entuzjazmem względem internetu. Jednak należy zauważyć, iż we wszystkich trzech grupach internautów, odpowiedzi dotyczące takich aspektów jak: poszerzanie wiedzy, zainteresowań, relacje ze znajomymi i rodziną, cieszą się największą akceptacją badanych. Respondenci, którzy mają największe kompetencje internetowe przypisują praktycznie każdemu wymiarowi wysoki wskaźnik, jednak co ciekawe, relacjom z rodziną – relatywnie małą wartość, tj. 63%. Może to być spowodowane wspomnianym już wcześniej niskim wskaźnikiem umiejętności korzystania z cyberprzestrzeni przez osoby starsze, dlatego też kontakty z rodziną są kultywowane w sposób tradycyjny, czyli bezpośrednio. Nie dotyczy to relacji ze znajomymi, gdzie współczynnik wskazań wynosi 81%, ponieważ można wnioskować, iż przynależą oni do wspólnej grupy, charakteryzującej się takimi samymi lub zbliżonymi kompetencjami komputerowymi.

W raporcie *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce 2014* zawarto dane dotyczące wykorzystywania internetu w sprawach prywatnych z rozróżnieniem na młodych tj. 12-15 lat oraz na dorosłych użytkowników sieci tj. 16-74 lata. W zależności od kategorii wiekowej respondentów zauważyć można kluczowe funkcje przestrzeni wirtualnej.

Tabela 1. Osoby korzystające z internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy w 2014 r.

Wyszczególnienie	W % populacji	
	12-15 lat	16-74 lat
Osoby korzystające z internetu	97,1	66,6
w celu:		
wysyłania, odbierania poczty elektronicznej	64,5	52,9
telefonowania przez internet, odbywania wideokonferencji	42,2	27,5
udziału w czatach, grupach lub forach dyskusyjnych, korzystania z komunikatorów internetowych, tworzenia i czytania blogów oraz korzystania z serwisów społecznościowych	85,2	41,1
wyszukiwania informacji o towarach lub usługach	32,3	50,1
korzystania z serwisów dotyczących usług związanych z podróżowaniem i zakwaterowaniem	-	13,8

słuchania radia internetowego	27,3	19,0
pobierania programów komputerowych	19,0	14,9
grania w gry komputerowe, pobierania plików z grami, muzyką, filmami, grafiką	64,0	27,6
czytania on-line, pobierania plików z gazetami lub czasopismami	39,5	47,2
szukania pracy, wysyłania ofert dotyczących zatrudnienia	-	11,6
korzystania z usług bankowych	2,9	32,6
sprzedaży towarów lub usług	1,6	11,6

Źródło: *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce 2014*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spolczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2014-r-,2,4.html>, s. 16, (25.04.2015).

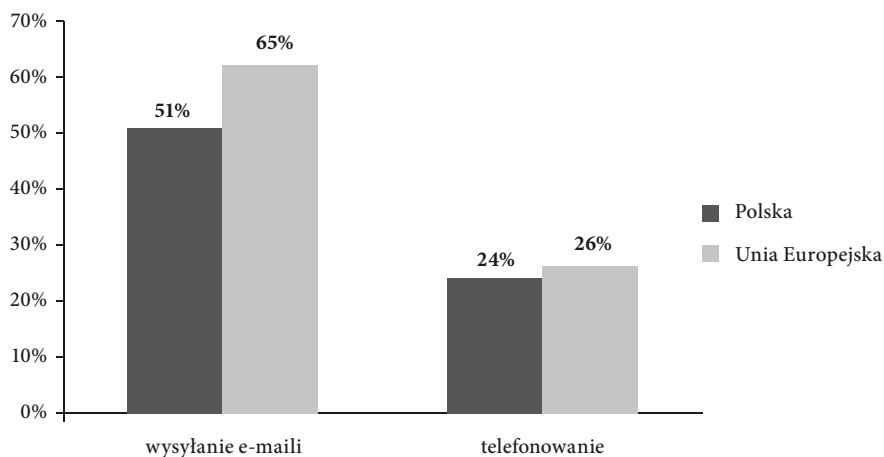
Z przytoczonych danych można odczytać, iż w Polsce wśród internautów wykorzystujących sieć do celów prywatnych dominują ludzie młodzi, tj. 97,1% respondentów w kategorii wiekowej 12-15 lat. Dla porównania wśród osób powyżej 16. roku życia niecałe 70% loguje się do sieci w celach prywatnych. Także szczegółowe powody korzystania z internetu są odmienne. Młodzież w przeważającej większości loguje się do sieci w celu: udziału w czatach, grupach, forach dyskusyjnych i brania udziału w wirtualnych społecznościach – tj. 85,2% badanych, wysyłania i odbierania poczty – 64,5% oraz z powodów stricte rozrywkowych związanych z grami komputerowymi – 64,0%. Ludzie młodzi, zapewne z racji wieku, nie logują się do sieci w celu znalezienia nowej pracy lub skorzystania z serwisów dotyczących podróżowania i zakwaterowania.

Ponadto bardzo rzadko korzystają z internetowych usług bankowych, tj. 2,9% badanych lub decydują się na sprzedaż towarów i usług on-line – 1,6%. Na podstawie tabeli 1. widać różnice pomiędzy funkcjami, jakie pełni internet dla użytkowników sieci w zależności od wieku badanych. Młodzież w zdecydowanej mierze korzysta z przestrzeni wirtualnej w celach komunikacyjnych i rozrywkowych. Natomiast respondenci z kategorii wiekowej 16-74 lata logują się do internetu z innych powodów. Przede wszystkim wysyłają i odbierają pocztę elektroniczną – 52,9%, wyszukują informacje o towarach i usługach – 50,1% oraz biorą udział w wirtualnych społecznościach – 41,1%. Najmniejszym zainteresowaniem w tej kategorii wiekowej cieszyło

się wykorzystanie sieci w celu sprzedaży towarów lub usług oraz szukania pracy. Dla dorosłych głównym celem korzystania z internetu jest realizacja funkcji komunikacyjnej oraz informacyjnej. Jednak mimo różnic pomiędzy wskazaniami młodych i dorosłych użytkowników sieci, na pierwszy plan wysuwa się wspólny mianownik, jakim jest pełnienie funkcji komunikacyjnej przez internet.

Wykres 3. opracowany na podstawie wcześniej omawianego raportu *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach 2013* prezentuje dane dotyczące konkretnych czynności komunikacyjnych, jakie wykonują internauci na przestrzeni lat w Polsce i w Unii Europejskiej. Kategoria wysyłanie e-maili charakteryzuje się znacznie większym odsetkiem wskazań niż odpowiedź „telefonowanie”, tj. w 2012 roku 65% internautów z UE oraz 51% polskich internautów wysyłało e-maile. Jak widać, telefonowanie przez sieć jest znacznie trudniejszą umiejętnością i zarówno w UE, jak i w Polsce charakteryzuje się podobnym, niskim współczynnikiem wskazań, tj. 26% internautów w Unii posiada taką kompetencję oraz 24% w Polsce.

Wykres 3. Sposoby komunikacji poprzez internet w 2012 r. – Polska a średnia unijna (w %).



Źródło: *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach 2013*, <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/09/Spoleczenstwo-informacyjne-w-liczbach-2013.pdf>, s. 39, (24.11.2014).

Zaprezentowane wyniki wskazują na coraz większą rolę internetu w komunikowaniu społecznym. Respondenci coraz powszechniej wykorzystują sieć do wysyłania e-maili oraz zaczynają dostrzegać możliwość telefonowania poprzez cyberprzestrzeń.

Bez wątpienia przytoczone dane potwierdzają tezę, iż internet jest platformą relacji społecznych – zarówno tych istniejących, jak i tych nowych.

W komunikacie z Badań CBOS *Internauci 2014* zostały przedstawione wyniki dotyczące zawierania znajomości on-line. Tabela 2. prezentuje odsetki odpowiedzi respondentów z podziałem na użytkowników internetu i ogół dorosłych użytkowników sieci.

Tabela 2. Znajomości zawierane przez internet.

Czy:	Odsetki odpowiedzi twierdzących według terminów badań									
	III '05	III '06	III '07	III '08	VI '09	IV '10	V/VII '11	V '12	V '13	IV '14
Poznał(a) Pan(i) kogoś przez internet?										
Użytkownicy internetu	23	25	25	23	24	25	20	23	23	21
Ogół dorosłych	6	8	9	10	12	13	11	13	14	13
Spotkał(a) się Pan(i) osobiście z osobą poznaną przez internet?										
Użytkownicy internetu	13	13	14	11	13	15	12	15	16	14
Ogół dorosłych	4	4	5	5	6	8	7	8	9	9

Źródło: Komunikat z badań CBOS *Internauci 2014*, http://www.cbos.pl/SPISKOM.PO-L/2014/K_082_14.PDF, s. 13, (24.11.2014).

Z przytoczonych danych można wysnuć następujące wnioski. 1/5 internautów w Polsce w 2014 roku nawiązała nową znajomość on-line, w tym 13% z ogółu wszystkich dorosłych respondentów. Zaledwie 14% internautów, którzy zawarli nową relację w sieci, spotkało się w rzeczywistości realnej z osobą poznaną przez internet. Na przestrzeni lat 2005-2014 tendencje dotyczące nawiązywania nowych relacji w sieci utrzymują się na podobnym poziomie i nigdy nie zaistniały u większej ilości użytkowników sieci niż 25% internautów.

W opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego, *Spółczeństwo informacyjne w Polsce, wyniki badań statystycznych z lat 2009–2013*, także można znaleźć aktualne dane dotyczące internautów korzystających z sieci w celach komunikacyjnych. Otóż najwięcej internautów loguje się do cyberprzestrzeni, aby wysłać lub odebrać pocztę elektroniczną, tj. 51,5% w 2013 roku oraz 51,1% w 2012 roku.

Kolejnym celem komunikacyjnym jest udział w czatach, forach dyskusyjnych oraz korzystanie z serwisów społecznościowych – 37,3% w 2013 roku oraz 38,5%

w 2012 roku. Co ciekawe, w tej kategorii odnotowany jest nieznaczny spadek ilości internautów, co może być spowodowane zmęczeniem i przesyleniem *social media*. Także kategoria komunikatorów internetowych zanotowała spadek, z 25,7% w 2012 roku do 21,3% w 2013 roku. Jak widać, wizje negatywnego wpływu internetu na relacje społeczne są chyba dość przesadne, czego egzemplifikacją mogą być przytoczone dane. Kategoria telefonowanie przez internet utrzymuje się od lat na takim samym poziomie – 24,1% użytkowników sieci korzysta z tej możliwości.

Tabela 3. Osoby korzystające z internetowych usług komunikacyjnych.

	Korzystanie z komunikatorów internetowych		Udział w czatach lub forach dyskusyjnych i korzystanie z serwisów społecznościowych		Telefonowanie przez internet		Wysyłanie, odbieranie poczty elektronicznej	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Ogółem	25,7%	21,3%	38,5%	37,3%	24,1%	24,1%	51,1%	51,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Głównego Urzędu Statystycznego, *Społeczeństwo informacyjne w Polsce, wyniki badań statystycznych z lat 2009 – 2013*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2009-2013,1,7.html>, s. 138-139, (24.11.2014).

Przytoczone dane w tabeli 3. wskazują na fakt, iż internauci logują się do sieci w celach komunikacyjnych. Korzystają oni w przeważającej większości z poczty elektronicznej, z serwisów społecznościowych, możliwości telefonowania przez internet oraz z komunikatorów. Wszystkie wskazania dotyczą aspektu porozumiewania się z innymi osobami, czyli nawiązywania relacji lub zacieśniania więzi społecznych. Spadek liczby internautów, którzy stosują *social media* i komunikatory internetowe jest zaprzeczeniem negatywnych wizji przeciwników internetu, jak i zapewne wyrazem przesylenia mediami społecznościowymi, odczuwanego przez użytkowników sieci.

Podsumowanie

Konkluzje wynikające z ogólnych rozważań nad wpływem internetu na życie człowieka i jego konsekwencjami przybierają nierzadko pesymistyczny obraz, jednak na podstawie przytoczonej literatury naukowej i twardych danych statystycznych uważam, iż współczesne społeczeństwo nie powinno obawiać się zagrożenia oddziaływaniem ogólnościowej sieci czy negatywnego wpływu internetu na kształt i jakość relacji międzyludzkich. Internet nie zagraża stosunkom społecznym, wprost przeciwnie – sądzę, że jest platformą podtrzymywania istniejących relacji oraz odpowiednią domeną sprzyjającą i umożliwiającą tworzenie nowych.

Dzięki szczególnym cechom sieci: aprzestrzenności i asynchroniczności, relacje społeczne w internecie (zarówno zawarte wcześniej, jak i nowo nawiązane) nie są ograniczane czasowo ani przestrzennie, a czynnikiem konstytuującym internetowe stosunki społeczne, jest przynależność do cyberprzestrzeni. Jak zauważa A. Giddens „przestrzeń wirtualna to przestrzeń interakcji stworzona przez światową sieć komputerową, jaką jest internet”³³.

Ogólnościowa sieć daje możliwość nawiązania znajomości pomiędzy osobami z różnych stron świata, które w realnym świecie nigdy by się nie poznały. Internet umożliwia szybką i sprawną wymianę poglądów pomiędzy użytkownikami sieci oraz zacieśnianie więzów pomiędzy internautami dzielącymi wspólną ideę. Relacje te są płytkie i posiadają luźną strukturę, ale moim celem nie jest ocena zażyłości i spójności tychże grup, ale ukazanie, iż internet jest płaszczyzną powstawania nowego typu relacji społecznych, które łamią nieprzełamywalne dotychczas bariery czasu i przestrzeni.

Należy także podkreślić fakt, iż kontakty internetowe nie zagrażają relacjom w świecie realnym. Co więcej, na podstawie analizy literatury tematu i badań własnych uważam, iż takie relacje przebiegają dwutorowo i w świadomości współczesnych jednostek zaczyna pojawiać się potrzeba kontaktów w sieci. Relacje wirtualne nie zastępują kontaktów bezpośrednich, bardziej zasadne jest stwierdzenie, że uzupełniają się wzajemnie. Także zawieranie nowych relacji nie jest jedynym powodem korzystania z sieci, ani nie pochłania całej aktywności internautów. Jest to proces tak samo naturalny i przebiega na takich samych zasadach, jak w świecie realnym.

Uważam, że internet jest płaszczyzną powstawania relacji społecznych, które nie są ograniczone czasowo ani przestrzennie i na tym właśnie polega ich fenomen. Mam tutaj na myśli oddzielenie się „społeczeństwa od geografii”³⁴, a nie ocenę ja-

33 A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2004, s. 495.

34 J. van Dijk op. cit. s. 223.

kości internetowych więzi społecznych, ponieważ tematyka istniejących zagrożeń dla relacji międzyludzkich w sieci jest złożonym i odrębnym zagadnieniem, które wymaga oddzielnych badań.

Summary

Powerful force of modernity, which is the Internet, influences on fate of individuals and is reflection of social life, because, an increasing number of people treat the network as an integral part of everyday life. In the virtual space has successfully functioning almost all dimensions of social life and cyberspace has become a modern arena of interaction. It perform a social function, because it is used to support existing contacts and to meeting new people. Moreover, network is a platform for formation of a new type of relationship - online relationships, which are aspatiality and asynchrony, they are not limited in time or in space, and a major factor of Internet social relations it is a belonging to the network.

Bibliografia

Monografie

- Benkler Y., *Bogactwo sieci, jak produkcja społeczna zmienia rynki i wolność*, Warszawa 2008.
- Dijk J., *Społeczne aspekty nowych mediów*, Warszawa 2010.
- Giddens A., *Socjologia*, Warszawa 2004.
- Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2008.
- Kluszczyński R. W., *Społeczeństwo informacyjne cyberkultura, sztuka, multi-mediów*, Kraków 2001.
- Merton R., *Teoria socjologiczna i struktura społeczna*, Warszawa 2002.
- Szacka B., *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.

Prace zbiorowe

- Gulda P., *Internet w stosunkach między władzą a obywatelami*, [w:] *Media i władza*, red. P. Żuk, Warszawa 2006.
- Przywara B., *Więzi społeczne w rzeczywistości wirtualnej*, [w:] *Społeczeństwo informacyjne. Aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, red. L. H. Haber, M. Niezgodą, Kraków 2006.
- Slevin J., *Internet i formy związków ludzkich*, [w:] *Socjologia codzienności*, red. P. Sztompka, M. Boguni-Borowska, Kraków 2008.

- Szpunar M., *Spoleczności wirtualne - realne kontakty w wirtualnym świecie*, [w:] *Spoleczeństwo informacyjne. Aspekty funkcjonalne i dysfunkcjonalne*, red. L. H. Haber, M. Niezgoda, Kraków 2006.

Źródła internetowe

- Barciński M., *Social media blog*, <http://socialmedia.pl/tag/spoleczne-media-definicja/>, (24.11.2014).
- Departament Spoleczeństwa Informacyjnego, *Spoleczeństwo informacyjne w liczbach 2013*, <https://mac.gov.pl/files/wp-content/uploads/2013/09/Spoleczenstwo-informacyjne-w-liczbach-2013.pdf>, (24.11.2014).
- Główny Urząd Statystyczny, *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce 2014*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2014-r-,2,4.html>, (25.04.2015).
- Główny Urząd Statystyczny, *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce, wyniki badań statystycznych z lat 2009 – 2013*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-wyniki-badan-statystycznych-z-lat-2009-2013,1,7.html>, (24.11.2014).
- Komunikat z badań CBOS *Internauci 2014*, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_082_14.PDF, (24.11.2014).
- Kreutz K., Kolendra P., Kuberacka A., *Mobilność 2010. Raport o wpływie Internetu mobilnego na życie Polaków*, http://kobiety.nazwa.pl/Raport_Mobilnosc2010.pdf, (11.11.2014).

mgr Amelia Mróz – w 2010 roku skończyła studia licencjackie na kierunku socjologia, specjalizacja: komunikacja społeczna. W 2012 roku ukończyła studia magisterskie na kierunku socjologia w specjalności badanie rynku. W 2012 roku była koordynatorem badań ewaluacyjnych dotyczących projektów UEFA RESPECT na terenie woj. dolnośląskiego. Obecnie jest doktorantką w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego, a jej zainteresowania obejmują kwestie wpływu Internetu na życie człowieka, portali społecznościowych oraz roli nowych mediów w kształtowaniu relacji społecznych.